

ובפרטיות יותר: הא דאפשר לקדש בהזמן דתוס' שבת, מוכיח בפשטות (ראה לקו"ש חי"ט ע' 58-59 ובהערות, ובחט"ז ע' 235 ובהערות, ובכ"מ) דהגדר דתוס' שבת אינו ענין חדש, אלא המשך מקדושת השבת אלפניה.

וי"ל, דזהו מה שחידש המרדכי בגדר החיוב על הסומא: דהא דחייבו חכמים הסומא במצוות, לא הי' באופן של תקנה חדשה, "חיוב מצות לסומא", משום דהרי לא נחשב למין ובריאה בפ"ע, הואיל ד'אפשר שיתרפא ויתחייב מדאורייתא'. ולכן הרי אופן התקנה היתה, שמדרבנן הרי הוא חייב בכל המצוות כמו מי שאינו סומא, וכמו שהוא עצמו יתחייב בהן כשיתרפא. וא"כ הרי המצוות שעושה בהיותו סומא, הן באותו גדר כמו המצוות שכל אחד עושה בהזמן של תוס' שבת, ולכן נקראות 'חפצא' של מצות, להוציא על ידן גם החיובים דאורייתא.

משא"כ החיובים שעל נשים (מדרבנן), הרי הן באופן של חיוב ותקנה חדשה, דהרי הן לעולם לא יבואו לכלל חיוב של דאורייתא, וא"כ א"א שיחשב כ'המשך' להחיוב של דאורייתא. שוב אין החיובים פועלים בהחפצא, ושוב א"א להוציא ע"י מי שכן מחוייב בדבר מדאו'.

ועד"ז החיובים שעל הקטנים - אע"פ שלכאו' כן יבואו לכלל חיוב דאורייתא (וכקו' המג"א הנ"ל) - הרי החיוב שהטילו חכמים על קטנים, הוא חיוב ותקנה חדשה לגמרי - חיוב של חינוך, שיתרגלו וכו'. ובודאי לא היתה הכוונה שמדרבנן נחשבים הקטנים כמו גדולים, ושלכן חלים עליהם החיובים של הגדולים. אלא שרבנן חידשו תקנה וחיוב של 'חינוך'. ושוב, הרי תקנה כזו אינה פועלת בהחפצא של המצות הנעשות על ידה, וכמשנ"ת, ושוב א"א להוציא בהן המחויב בדבר.

ברכת 'על ביעור חמוץ' בשעה החמישית

הרב בן ציון חיים אסטער

ר"מ בישיבת "אור אלהנן" חב"ד, ל.א.

בשו"ע אדמוה"ז סי' תלב בקו"א סק"א כתב וזלה"ק: "והפר"ח לשיטתו אזיל דבסי' תלו סבירא לי' דכולי שתא זמני' הוא ומברך, אבל לרמ"א שם צ"ע", עכלה"ק. וכוונתו היא, דמה שפסק הפר"ח כהט"ז שיברך בשעת הביעור בשעה חמישית אם שכח לברך בלילה, זהו דווקא לשיטתו, דהרי בסי' תלו חולק על הרמ"א וס"ל [כהרא"ה, מובא

בריטב"א דף ו, ע"א] דיברך על הבדיקה במפרש תוך ל' ואין דעתו לחזור, ועל כן יכול לברך על ביעור חמץ, דהי' צריך לברך בשעת הבדיקה גם בשעה חמישית כשמבערו, אמנם לדידן דסוברים כהרמ"א דלא יברך, אז אין להסיק דיש לברך בשעה חמישית.

והנה שיעור דברי אדמוה"ז כאן הוא, דבשעה חמישית אין כאן ציווי כלל לבער, ועל כן אין לברך, כי אין לומר "וצונו", ומבאר דהרי אפילו לשיטת הרא"ש דעובר על ב"י וב"י מה"ת משהגיע שבע [ומשש - מדרבנן], וא"כ מוכרח הוא לבער בסוף שעה חמישית, ואעפ"כ קאמר דאין לברך אז, דאין זה ביעור שראוי לומר עליו "וצונו" (דאינה פעולה חיובית כמו מ"ע אלא להצילו מל"ת), ומכש"כ לדידן דעוברין על ב"י רק מבליילה, ומה שמבערין בסוף שעה חמישית הוא רק מנהג, ובוודאי אין לברך ובתו"ד כתב דהמפרש בתוך ל' דמחוייב לבדוק אז ג"כ אינו מברך, דאינו זמן ביעור לרוב העולם, א"כ בוודאי אין לברך בשעה חמישית.

ונמצא דישנם ג' דרגות: א. היכא דמחוייב לבדוק, אבל אינו בזמן הבדיקה לרוב העולם, ואז יש מחלוקת אם מחוייב לברך, דלדעת הפר"ח והב"ח מחוייב לברך, דהא אותו זמן שמפרש הוא הוא שעה שישיית שלו [עייג"כ ב"י סי' תמה], אמנם לדעת הרמ"א אינו מברך, וכתב אדמוה"ז הטעם דאינו זמן בדיקה לרוב העולם. ב. היכא דמוכרח לבער בשעה חמישית כדי שלא יעבור על ב"י [מדרבנן בשעה שישיית], דאז יש מחלוקת אם שייך לברך אז, דלדעת הט"ז [בהבנת הרא"ש] שייך לברך ולדעת אדה"ז [בהבנת הרא"ש] אין לברך. ג. היכא דמבער רק משום מנהגא, דבוודאי אין לברך אז.

ולפי זה צריך ביאור מה שמתרץ דהפר"ח אזיל לשיטתו, הרי לכאורה כאן מיגרע גרע, דבמפורש כתב הפר"ח דכולי שתא זמני' הוא, דכנ"ל אז הוא שעה שישיית שלו ומחוייב לבדוק אז, וא"כ שפיר יכול לברך לדעת הפר"ח [ומה שאינו מברך לדעת אדמוה"ז, הוא לכאורה רק סיבה צדדית דאין מברכין בזמן דאינו לרוב העולם אף שלדידי' חשיב זמנו], אמנם הכא בשעה חמישית אין שייך לברך, או מחמת שאינה פעולה חיובית כנ"ל או מחמת שהוה רק מנהגא, ומה שייך לומר דהפר"ח דפסק הכא כהט"ז אזיל לשיטתו.

גם צריך ביאור הלשון, אבל לרמ"א שם צ"ע, הלא כתב לעיל דעת הרמ"א וביאורו דאינו זמן בדיקה לכל העולם, וא"כ מכש"כ דהכא אינו מברך ומה כוונתו ב"צ"ע."

ולהעיר דבסי' תלו ישנם ביאורים אחרים על הרמ"א למה אין מברכים [ולהעיר דבמ"ב שם תפס בפשיטות דעת הביאור הגר"א ואכ"מ].

בדיקה לאור החמה

הרב פישל אסטער נו"נ בישיבה

בשו"ע סי' תלג ס"א: "אכסדרה שאורה רב, אם בדקה לאור החמה דיו, וה"ה כנגד ארובה שבחדר". ובמג"א סק"ד דרי"ו ס"ל דאסור לבדוק נגד החלון שבכותל (וכמשמעות דברי המחבר שכ' דוקא אכסדרה וארובה). ובטור מפורש דגם נגד חלון מותר, וכן משמע ברמב"ם. אח"כ מביא לשון הש"ג, דמשמע דמותר לבדוק לאור היום, אפי' כשאין החמה זורחת, ודלא כמשמעות דברי המחבר שכ' "אור החמה".

ובפמ"ג מבאר אשר ב' דברים אלו: א' חלון מותר לבדוק כנגדו, וב' אור היום מותר - סברא א' היא, דלמחבר דס"ל דמותר לבדוק רק לאור החמה (כלשונו), חלוק אור החמה שמאיר בארובה מאור החמה שבא מהחלון שבכותל, דאור החמה הזורח מהצד חלש יותר. אבל במג"א שמביא דמותר לבדוק גם לאור היום, אין חילוק בין חלון לארובה, דמ"מ נכנס להבית אור היום, ובאור היום מותר לבדוק.

ואולי ביאור דבריו, דלהמחבר הא דמתירין לבדוק לאור השמש הזורחת, הוא כבדיקה לאור הנר, דבמקום חשוך א"א לבדוק (היטב) בלי נר, ואור הנר יפה לבדיקה, כמו"כ מותר לבדוק לאור החמה, דסגי אורו להאיר במקום שבודק. ומובן עפ"ז מה שמחלק בין אור החמה שבא דרך ארובה או חלון דאינו דומה הזריחה דרך ארובה לחלון. אבל המג"א ס"ל, דמה שמותר לבדוק לאור החמה, אינו ע"ד בודק לאור הנר, אלא שמכיון שהוא באמצע היום, אין צריכים לתוס' אור כדי לבדוק, דלכתחילה הוא מקום מואר.

בס"א: המחבר ס"ל, דכמו שהבודק לאור הנר, הוא שמכניס אור הנר למקום חשוך, כך בודק לאור זריחת השמש, נאמר דינא דאפשר לבדוק לאורה כיון שנכנס זריחתה למקום חשוך. אבל למג"א, ביום, לא נאמר דינא שמותר לבדוק לאור החמה, אלא דבמקום שיש אור היום, הרי המקום ממילא מואר ומותר לבדוק שם.